

Rättsavdelningen
Camilla Damell
Camilla.damell@socialstyrelsen.se

Konsekvensutredning – förslag till upphävande av Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:27) om samverkan vid in- och utskrivning av patienter i slutenvård

Bakgrund

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:27) om samverkan vid in- och utskrivning av patienter i slutenvård trädde i kraft 2006 och ersatte Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1996:32) Informationsöverföring och samordnad vårdplanering.

Föreskrifterna gäller vid tillämpningen av den numera upphävda lagen (1990:1404) om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård (betalningsansvarslagen) vid vårdplanering inför utskrivning av patienter från slutenvård till den öppna hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Föreskrifterna ska även tillämpas vid överföring av information mellan vård- och omsorgsgivare i samband med in- och utskrivning av patienter i den slutna hälso- och sjukvården.

När betalningsansvarslagen upphävdes den 1 januari 2018 ersattes den av lagen (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutenvård och sjukvård (samverkanslagen). För patienter som vårdas i slutenvård psykiatrisk vård tillämpades dock den upphävda betalningsansvarslagen fram till och med den 31 december 2018.

Betalningsansvarslagen

Betalningsansvarslagen infördes i samband med ädelreformen år 1992.¹ Syftet var bl.a. att kommunerna skulle få ett samlat ekonomiskt ansvar för långvarig vård, oavsett var den bedrevs. De ekonomiska drivkrafterna skulle leda till att särskilda boenden och korttidsboende byggdes ut. Innan Ädelreformen fanns problem med att många slutenvårdsplatser upptogs av patienter som inte längre behövde sjukhusens specialiserade vård. Betalningsansvaret utvidgades i sam-

¹ Regeringens proposition *Om ansvaret för service och vård till äldre och handikappade m.m.* (prop. 1990/91:14).

band med psykiatrireformen år 1995 och kom därmed att omfatta även medicinskt färdigbehandlade patienter som vårdats sammanhängande mer än tre månader i sluten psykiatrisk vård.²

År 2003 gjordes vissa ändringar i lagen som innebar att betalningsansvaret kopplades till krav på en gemensam vårdplanering.³ Syftet var att ge huvudmännen incitament att utveckla former för en gemensam och samordnad vårdplanering. Ändringarna innebar krav på att en vårdplan skulle upprättas för en patient som, efter att ha skrivits ut från en enhet inom landstingets slutna hälso- och sjukvård av den behandlande läkaren, bedömdes behöva kommunens socialtjänst, hälso- och sjukvård, landstingets primärvård, öppen psykiatrisk vård eller annan öppenvård.

Socialstyrelsens föreskrifter

Socialstyrelsen fick regeringens uppdrag att utvärdera ädelformen. I slutrapporten redovisade Socialstyrelsen reformens positiva effekter men pekade samtidigt på en rad kvarstående problem.⁴ Mot bakgrund av de problem som påtalades i utvärderingen beträffande utslussning av patienter från sjukhusen tog Socialstyrelsen initiativ till att utfärda föreskrifter rörande samordnad vårdplanering av medicinskt färdigbehandlade patienter. År 1996 trädde Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1996:32) om informationsöverföring och samordnad vårdplanering i kraft. Syftet med föreskrifterna var att förtydliga kraven på och ansvaret för den information och samverkan som krävdes mellan berörda vårdgivare enligt betalningsansvarslagen.

I och med ändringarna i betalningsansvarslagen år 2003, som innebar att betalningsansvaret kopplades till krav på gemensam vårdplanering, kom bestämmelserna i föreskriften (SOSFS 1996:32) att upptas i lag. SOSFS 1996:32 upphävdes och ersattes istället av Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:27) om samverkan vid in- och utskrivning av patienter i sluten vård. De nya föreskrifterna syftade till att klargöra de nya lagkraven på vårdplanering vid in- och utskrivning i sluten vård.

Samverkanslagen

Den 1 januari 2018 ersattes betalningsansvarslagen av samverkanslagen.⁵ Samverkanslagen syftar till att främja en god vård och en socialtjänst av god kvalitet för enskilda som efter utskrivning från sluten vård behöver insatser från socialtjänsten, den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården eller den regionfinansierade öppna vården.

Lagen ska särskilt främja att en patient med behov av insatser skrivs ut från den slutna vården så snart som möjligt efter det att den behandlande läkaren bedömt att patienten är utskrivningsklar. I lagen har det därför tydliggjorts att verksamheter inom socialtjänst och öppen hälso- och sjukvård tidigt måste börja planera inför patientens utskrivning från sluten vård. Lagen innehåller bland annat

² Regeringens proposition *Psykiskt stördas villkor* (prop. 1993/94:218).

³ Regeringens proposition *Samverkan mellan kommuner och landsting inom vård- och omsorgsområdet* (prop. 2002/03:2).

⁴ Ädelreformen, Socialstyrelsen, slutrapport 1996:2.

⁵ Regeringens proposition *Samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård* (prop. 2017/17:106).

bestämmelser om fast vårdkontakt i den regionfinansierade öppna vården, samordnad individuell planering (så kallad SIP), informationsöverföring mellan verksamheter och information till patienten. I lagen finns också bestämmelser om samverkan mellan region och kommun.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har på regeringens uppdrag följt upp genomförandet av samverkanslagen.⁶ Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har av regeringen tilldelats medel för att stödja implementering av samverkanslagen.⁷

Beskrivning av problemet och vad Socialstyrelsen vill uppnå

Av föreskriftens (SOSFS 2005:27) tillämpningsbestämmelse framgår att föreskrifterna gäller vid tillämpningen av betalningsansvarslagen vid vårdplanering inför utskrivning av patienter från slutna vård till den öppna hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Föreskrifterna ska även tillämpas vid överföring av information mellan vård- och omsorgsgivare i samband med in- och utskrivning av patienter i den slutna hälso- och sjukvården.

I och med att betalningsansvarslagen är upphävd behöver föreskrifterna (SOSFS 2005:27) ändras alternativt upphävas.

Samverkanslagen innehåller flera nya bestämmelser och har andra utgångspunkter än betalningsansvarslagen. Bland annat har betalningsansvarslagens krav på upprättande av vårdplan vid utskrivning från slutna vård i samverkanslagen ersatts med krav på samordnad individuell planering i enlighet med bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen. I samverkanslagen finns också flera bestämmelser om samverkan, informationsöverföring och hur insatser ska planeras för enskilda som efter utskrivning behöver insatser från andra, t.ex. kommunal hälso- och sjukvård eller socialtjänst.

Genom den ändrade lagstiftningen har innehållet i SOSFS 2005:27 till stora delar blivit inaktuellt och vissa delar har, med delvis ändrat innehåll, upptagits i samverkanslagen. Till skillnad från betalningsansvarslagen innehåller samverkanslagen fler detaljerade bestämmelser om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård. I regioner och kommuner pågår sedan samverkanslagen infördes ett utvecklingsarbete för att förbättra utskrivningsprocessen och hitta fungerande samverkansformer. Mot denna bakgrund gör Socialstyrelsen bedömningen att det inte finns behov av ytterligare föreskrifter utöver samverkanslagens bestämmelser. Föreskrifterna SOSFS 2005:27 bör därför upphävas och inte ersättas av en ny författning.

⁶ Laga efter läge - Uppföljning av lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvården, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Rapport 2020:4.

⁷ Vård och omsorg i hemmet 2019 – svårigheter och framgångsfaktorer, Sveriges kommuner och regioner (SKR), rapport mars 2020.

Alternativa lösningar och effekter om författningen inte upphävs

Som framgår av beskrivningen ovan innebär den ändrade lagstiftningen att bestämmelserna i föreskriften SOSFS 2005:27 har blivit inaktuella eller har upptagits i lag. Socialstyrelsen bedömer därför att det inte finns något alternativ till att upphäva dessa bestämmelser.

Ett alternativ är att ta fram nya föreskrifter som kompletterar samverkanslagens bestämmelser. Sedan samverkanslagen infördes 2018 skrivs patienter ut snabbare från sjukhusen och samverkan har förbättrats mellan olika verksamheter inom kommuner och regioner.⁸ Enligt Myndigheten för vård- och omsorgsanalys behöver dock utskrivningsprocessen utvecklas ytterligare, och mer kunskap behövs om hur lagen påverkar vård- och omsorgskvaliteten för patienter och brukare. I regioner och kommuner pågår, med stöd av SKR, ett utvecklingsarbete för att förbättra utskrivningsprocessen och hitta fungerande samverkansformer.

Mot bakgrund av det utvecklingsarbete som pågår för att förbättra utskrivningsprocessen bedömer Socialstyrelsen att det i dagsläget inte är ändamålsenligt att meddela föreskrifter om samverkan kopplat till utskrivning från slutenvård. I förarbetena till samverkanslagen framhåller även regeringen att lokala förutsättningar för samverkan ser olika ut över landet och det är därför angeläget att huvudmännen utarbetar gemensamma lokala riktlinjer för verksamheterna. Huvudmännen får bestämma formerna för sådana riktlinjer och hur detaljerade de ska vara. Socialstyrelsen har inte heller fått några signaler om att det skulle finnas behov av några ytterligare regler utöver samverkanslagen.

Berörda av regleringen

Författningen vänder sig till regioner och kommuner samt till vård- och omsorgsgivare och deras personal som berörs när en person skrivs in eller ut från slutenvård.

Barnkonsekvensanalys

Socialstyrelsen bedömer att förslaget till upphävande av författningen inte har någon särskild påverkan på barn.

Bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

De bestämmelser som Socialstyrelsen föreslår ska upphävas grundar sig på bemyndigande för Socialstyrelsen att meddela föreskrifter enligt följande:

8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80)

Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om hälso- och sjukvård som behövs till skydd för enskilda.

⁸ *Laga efter läge - Uppföljning av lagen om samverkan vid utskrivning från slutenvården*, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Rapport 2020:4.

8 kap. 2 § hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80)

Socialstyrelsen får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för verkställighet av 5 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

7 kap. 4 § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369)

Socialstyrelsen får meddela ytterligare föreskrifter om skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonalen som behövs till skydd för människors liv, personliga säkerhet eller hälsa.

8 kap. 5 § första stycket 1 patientsäkerhetsförordningen (2010:1369)

Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om vilka moment som ska ingå i vårdgivarens systematiska patientsäkerhetsarbete enligt 3 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).

8 kap. 5 § andra stycket första meningen patientsäkerhetsförordningen (2010:1369)

Socialstyrelsen får meddela ytterligare föreskrifter om verkställigheten av patientsäkerhetslagen och föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

2 § 3 förordningen (1985:796) med vissa bemyndigande för Socialstyrelsen att meddela föreskrifter m.m.

Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om journalhandlingars innehåll, utformning, hantering och förvaring enligt patientdatalagen (2008:355) samt om undantag från föreskriften i 3 kap. 10 § samma lag om signeringskrav.

Kostnadsmässiga och andra konsekvenser

Den ändrade lagstiftningen har inneburit att bestämmelserna i föreskriften SOSFS 2005:27 har blivit inaktuella eller har upptagits i lag. Socialstyrelsens bedömning är att ett upphävande av föreskriften bidrar till att tydliggöra och förenkla tillämpningen av de regler som gäller för samverkan vid utskrivning av patienter från slutna hälso- och sjukvård. .

Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Förslaget till upphävande av författningen bedöms inte ha någon betydelse för de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till den Europeiska unionen.

Överväganden enligt 14 kap. 3 § regeringsformen

En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör enligt 14 kap. 3 § regeringsformen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Bestämmelsen ger uttryck för en proportionalitetsprincip vad gäller inskränkningar i den kommunala självstyrelsen. Förslaget till upphävande av författningen innebär inte någon inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Effekter för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt

Förslaget till upphävande av författningen bedöms inte få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Konsekvensutredningen innehåller därför inte någon beskrivning enligt 7 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Ikraftträdande, övergångsbestämmelser och informationsinsatser

Avsikten är att föreskrifterna ska upphöra att gälla vid utgången av 2020. Socialstyrelsen har bedömt att några övergångsbestämmelser inte behövs.

Socialstyrelsen planerar att i myndighetens nyhetsbrev informera om upphävandet av föreskriften. Härutöver bedömer Socialstyrelsen att det inte är nödvändigt med några särskilda informationsinsatser.

Kontaktperson

Camilla Damell, jurist
Camilla.damell@socialstyrelsen.se
Telefon: 075-075-247 30 83